

Životní podmínky 2017

Šetření Životní podmínky

Šetření s názvem *Životní podmínky* probíhá v České republice od roku 2005 jako národní verze evropského šetření EU-SILC (European Union – Statistics on Income and Living Conditions). Životní podmínky domácností, včetně jejich příjmové a sociální situace se zjišťují v každém státě Evropské unie a dále ve Švýcarsku, Norsku, Turecku, na Islandu a nově také v Makedonii a Srbsku. U jednotlivých členů vybrané domácnosti se zjišťují údaje o věku, rodinném stavu, ekonomické aktivitě, zdravotním stavu a příjmech. Šetření pokrývá i další oblasti životních podmínek domácností, jako jsou materiální podmínky domácnosti či kvalita bydlení. Šetření *Životní podmínky* každoročně zahrnuje také tematický modul s určitým okruhem otázek, který se zaměřuje na jednu z oblastí souvisejících se životními podmínkami osob a domácností. V roce 2017 se modul týkal mimo jiné finanční zátěže domácnosti výdaji za zdravotní péči a také finanční situace domácností v oblasti zadlužení a měsíčních úspor.

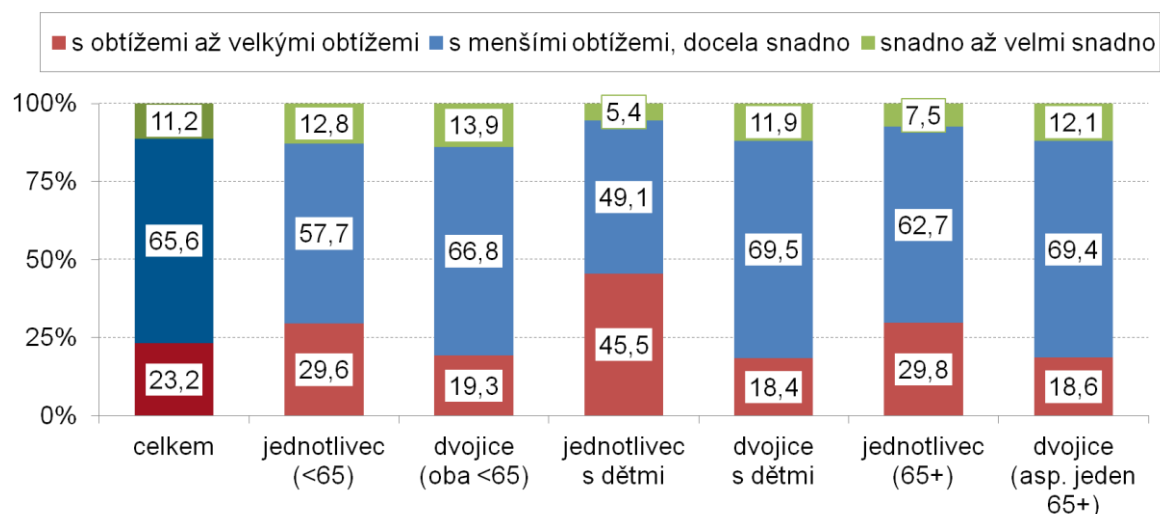
Příjmy domácností

Ukazatelem příjmové situace domácností je v šetření *Životní podmínky* čistý disponibilní příjem domácnosti, který zahrnuje různé typy příjmů, jako jsou příjmy ze zaměstnání, z podnikání či jiné samostatně výdělečné činnosti, příjmy z druhého zaměstnání a vedlejších činností, dále příjmy ze sociálního pojištění a sociální dávky, příjmy z pronájmu a z finančních aktiv. V neposlední řadě se tam také zahrnují přijaté a vyplacené výživné a finanční podpora mimo domácnost. Všechny tyto příjmy domácnosti jsou přepočteny na každou osobu domácnosti, čímž je zohledněn počet členů v domácnosti.

Téměř každá druhá domácnost jednotlivce s dětmi vychází se svými příjmy s obtížemi až s velkými obtížemi

Výsledky šetření z roku 2017 zachycují životní podmínky domácností v době šetření, tedy na jaře daného roku (2017), avšak jejich příjmovou situaci odrážejí za předcházející rok, tj. za rok 2016. V tomto roce dosáhl průměrný čistý peněžní příjem domácnosti na osobu 14 348 Kč/měsíc, zatímco medián příjmů se zvýšil na 13 308 Kč/měsíc. Oproti roku 2015 vzrostl průměrný nominální příjem o 4,4 %, přičemž reálný nárůst představuje 3,8 %. Velké rozdíly v příjmové situaci jsou však mezi jednotlivými typy domácností podle jejího složení. Z údajů za rok 2016 vyplývá, že domácnosti, kde alespoň jeden má 65 a více let, mají lehce podprůměrnou úroveň příjmů, avšak domácnosti s dětmi jsou pod průměrnou úrovní mnohem výrazněji. Především jeden dospělý s dětmi má dokonce průměrné měsíční čisté peněžní příjmy ve výši, která nedosahuje ani 9 900 Kč na osobu. Mezi takovými domácnostmi téměř každá druhá deklaruje, že se svými příjmy vychází s obtížemi až velkými obtížemi.

Graf 1: Jak domácnosti vycházely se svými příjmy podle složení domácnosti, 2017

Hranice ohrožení příjmovou chudobou v roce 2017

Míra ohrožení příjmovou chudobou udává podíl osob v domácnostech, které nedosahují svými příjmy na stanovenou hranici příjmů. Tato hranice ohrožení příjmovou chudobou je odvozena z příjmového rozdělení v dané zemi a je definována jako 60 % mediánu čistého národního disponibilního příjmu. V roce 2017 činila 11 195 Kč/měsíc. Tato částka představuje hranici ohrožení příjmovou chudobou pro domácnost jednatlivec. Oproti předchozímu roku se vlivem růstu příjmů ve společnosti zvýšila hranice ohrožení příjmovou chudobou o 500 Kč/měsíc. Při hodnocení rizika příjmové chudoby celé domácnosti je třeba zohlednit velikost a strukturu dané domácnosti. Hranice ohrožení příjmovou chudobou pro domácnosti vybraného složení je uvedena v následující tabulce.

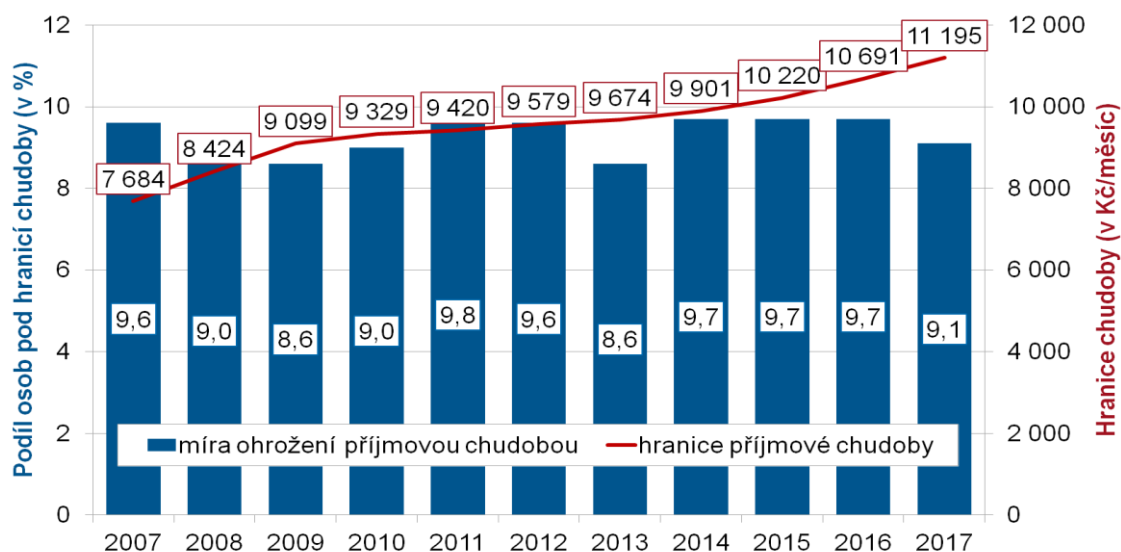
Tabulka 1: Měsíční hranice ohrožení příjmovou chudobou pro vybrané složení domácnosti v roce 2017

Jednatlivec	11 195 Kč
Dvě dospělé osoby	16 792 Kč
Rodič s dítětem do 13 let	14 553 Kč
Rodič se dvěma dětmi staršími 13 let	22 389 Kč
Rodiče s dítětem do 13 let	20 150 Kč
Rodiče se dvěma dětmi do 13 let	23 509 Kč
Rodiče se třemi dětmi – jedním do 13 let, dvěma staršími 13 let	31 345 Kč

Podíl osob ohrožených příjmovou chudobou se dlouhodobě pohybuje na úrovni 9 % až 10 %. V roce 2017 dosáhla tato míra ohrožení příjmovou chudobou hodnoty 9,1 %, čímž se přiblížila ke spodní hranici rozmezí, v němž se dlouhodobě pohybuje.

Míra ohrožení příjmovou chudobou je na dolní hranici dlouhodobého rozmezí 9-10 %

Graf 2: Vývoj míry ohrožení příjmovou chudobou v ČR za poslední období

Míra materiální deprivace v roce 2017

Indikátor míry materiální deprivace udává podíl osob, jejichž domácnosti si nemohou z finančních důvodů dovolit čtyři a více z devíti dále uvedených položek. Míra materiální deprivace se v České republice dlouhodobě pohybovala v rozmezí 6 až 7 %, od roku 2014 má však klesající tendenci. V roce 2017 poklesla celková míra materiální deprivace na úroveň 3,7 %, ve srovnání s předcházejícím rokem se snížila o 1,1 procentního bodu.

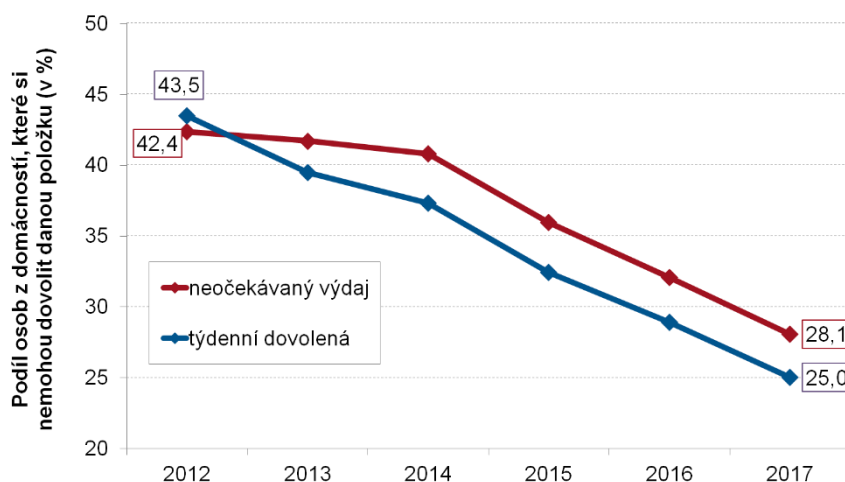
Tabulka 2: Podíl osob v domácnostech, které si nemohou danou položku z finančních důvodů dovolit, 2017

Podíl osob v domácnostech, které si nemohou danou položku dovolit	
Neočekávaný výdaj ve výši 10 200 Kč	28,1 %
Týdenní dovolená	25,0 %
Automobil	7,4 %
Jíst maso obden	7,1 %
Platit včas různé pravidelné platby a splátky	3,2 %
Dostatečně vytápěný byt	3,1 %
Pračka	0,2 %
Barevný televizor	0,1 %
Telefon	0,1 %

Častěji než v minulém roce si domácnosti mohou dovolit zaplatit neočekávaný výdaj (pro rok 2017 ve výši 10 200 Kč) a týdenní dovolenou všem členům domácnosti. Neočekávaný výdaj si nemůže dovolit uhradit již jen 28,1 % populace a týdenní dovolenou pouze čtvrtina populace. Ke snížení míry materiální deprivace dále přispělo snížení počtu osob, jejichž domácnosti si nemohou dovolit platit včas různé pravidelné platby a splátky, na úroveň 3,2 % a dostatečně vytápět byt na hodnotu 3,1 %.

Nadále ubývá osob žijících v domácnostech, které si nemohou dovolit zaplatit neočekávaný výdaj a týdenní dovolenou

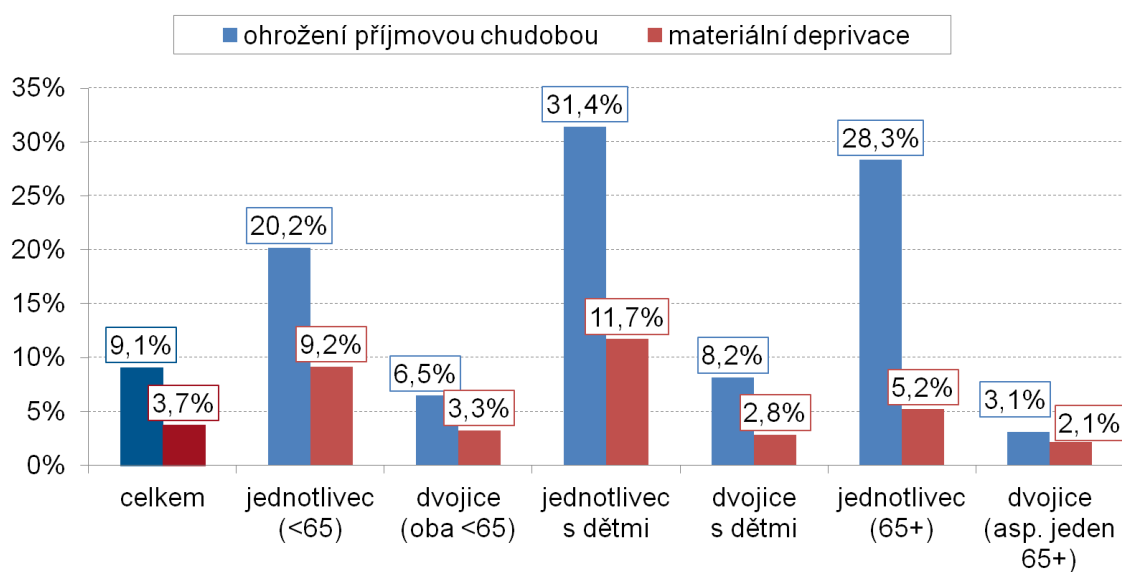
Graf 3: Vývoj podílu osob, jejichž domácnostem chybí položky přispívající ke snížení míry materiální deprivace

Mezi nejvíce ohrožené příjmovou chudobou se řadí domácnosti jednoho dospělého s dětmi a dále jednotlivců ve věku 65 a více let

Míra ohrožení příjmovou chudobou i míra materiální deprivace se výrazně liší podle typu domácnosti. Nejohroženější skupinou podle obou ukazatelů jsou domácnosti jednoho dospělého s dětmi, mezi nimiž je téměř každý třetí ohrožen příjmovou chudobou a každý desátý materiálně deprivovaný. Ohrožení příjmovou chudobou jsou následně nejvíce jednotlivci ve věku 65 let a starší, a to převážně ženy. Pokud však jsou v těchto nejohroženějších typech domácností přítomni již dva dospělí, snižuje se výrazně riziko ohrožení, a to dokonce až na úroveň pod celorepublikovým průměrem za domácnosti.

Graf 4: Míra ohrožení příjmovou chudobou a materiální deprivace podle složení domácnosti, 2017

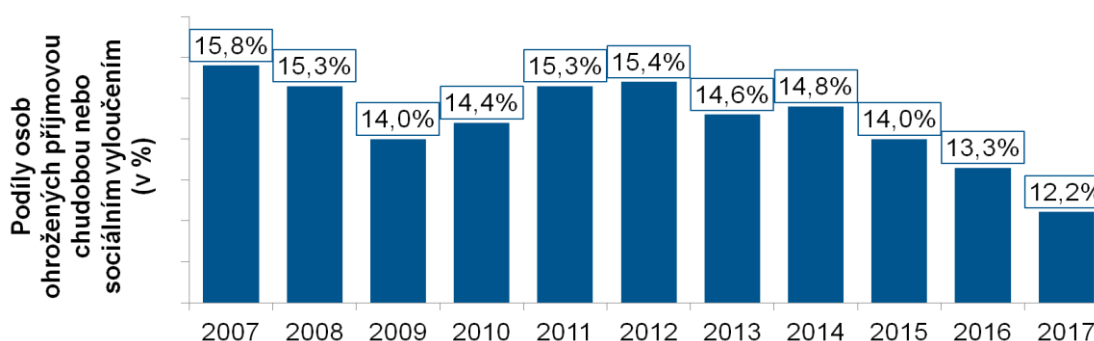

Souhrnný indikátor ohrožení příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením v roce 2017

Souhrnný evropský indikátor sociálního vyloučení udává podíl osob, které jsou ohroženy alespoň jedním aspektem sociálního vyloučení, mezi které se řadí tyto tři ukazatele: ohrožení příjmovou chudobou, materiální deprivace a nízká pracovní intenzita. Pokud osoba spadá alespoň do jedné z uvedených kategorií, je ohrožena sociálním vyloučením. Hodnota této míry ohrožení příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením se v roce 2017 meziročně snížila (o 1,1 procentního bodů) na úroveň 12,2 %.

Souhrnný indikátor sociálního vyloučení v roce 2017 nadále klesal až na hodnotu 12,2 %

Graf 5: Vývoj míry ohrožení příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením v ČR za poslední období

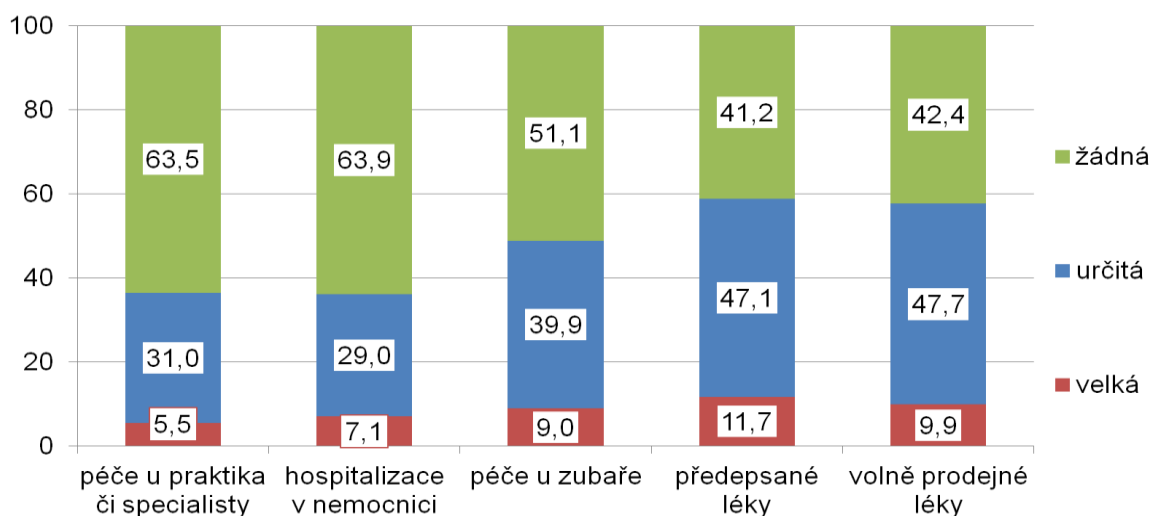

Tematický modul roku 2017

V roce 2017 byla tématem modulových otázek v šetření Životní podmínky oblast finanční situace domácností a to včetně zadlužení. Sledovala se jak zátěž domácnosti výdaji za zdravotní péči a léky, tak i vlastnictví bankovního účtu, dále schopnost vytvářet měsíční úspory a také úvěry na bydlení.

Výdaje za léky a péči u zubaře jsou pro desetinu domácností velkou zátěží

Graf 8: Zátěž domácností výdaji za daný typ zdravotní péče (v %), 2017

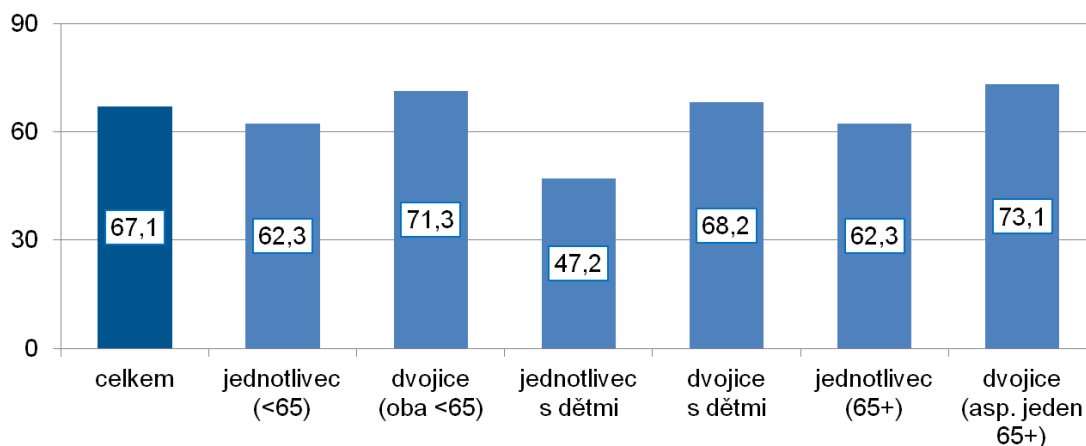

Výdaje za alespoň jeden typ zdravotní péče se týkají zhruba 90 % domácností, přičemž vekou zátěží jsou pro domácnosti především výdaje za léky předepsané i volně prodejné, a to kolem 10 % případů. Naopak péče u praktického lékaře či specialisty není pro téměř dvě třetiny domácností žádnou zátěží. Stejně tak i hospitalizace v nemocnici, která se však týkala jen čtvrtiny domácností, rovněž není zátěží pro 63,9 % z nich. Pro polovinu domácností je také péče u zubaře určitou až velkou zátěží.

Měsíční úspory jsou schopny častěji tvořit domácnosti s vyššími příjmy a dvojice bez dětí, úvěry na bydlení však mají i domácnosti s nejnižšími příjmy, zejména domácnosti s dětmi

Podíl domácností, které mají bankovní účet, je na úrovni 88,5 % a zvyšuje se s vyšším dokončeným vzděláním osoby v čele domácnosti a častěji ho mají domácnosti dvojic, a to především v ekonomicky aktivním věku. Schopnost ušetřit měsíčně nějakou částku uvádí 67,1 % domácností, přičemž tento podíl výrazně roste s výší příjmu. Naopak více než polovina jednotlivců s dětmi nedokáže našetřit měsíčně žádnou kladnou částku. Trochu odlišná situace je u podílů domácností s nějakým úvěrem na bydlení, mezi které se řadí hypotéka, úvěr ze stavebního spoření a jiné úvěry na účel bydlení. Vyšší podíly domácností s těmito úvěry než je průměr (21,1 %) jsou jak mezi dvaceti procenty domácností s nejvyššími příjmy, tak mezi dvaceti procenty s nejnižšími příjmy. Navíc vyšší podíly jsou kromě domácností dvojic s dětmi, kde se jedná téměř o 45 %, také mezi jednotlivci s dětmi, kde to činí 28,2 %. Zadlužení v oblasti bydlení se tedy může týkat většiny typů domácností bez ohledu na výši příjmů, přičemž tato potřeba se zvyšuje s přítomností dětí v domácnosti.

Graf 9: Podíly domácností, které mají měsíční úspory podle typu domácnosti (v %), 2017

Publikace s výsledky šetření *Životní podmínky 2017* je dostupná na webových stránkách ČSÚ: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-rn2to6gtkz>.

Kontakt:

Ing. Michaela Jirková, odbor šetření v domácnostech ČSÚ
tel.: 274 052 522, e-mail: michaela.jirkova@czso.cz

RNDr. Simona Měřinská, odbor šetření v domácnostech ČSÚ
tel.: 274 052 345, e-mail: simona.merinska@czso.cz